

JORDI MALÉ

JORNADA INTERNACIONAL «DEL MITE ALS MITES»,
AULA CARLES RIBA

El dia 10 de març de 2006, a la Sala Ramón y Cajal de l'edifici històric de la Universitat de Barcelona, es va celebrar la Jornada internacional «Del Mite als mites», organitzada per l'Aula Carles Riba, de la UB (Grup de Recerca Consolidat de la Generalitat de Catalunya).

La Jornada va consistir en una trobada entre especialistes de diferents àrees de coneixement per reflexionar al voltant d'un concepte, el Mite, que ha vertebrat bona part de la cultura occidental des dels seus orígens fins avui dia. En les seves sessions es va abordar, a més, l'ús, i ben sovint abús, que s'ha fet dels mites dins alguns d'aquests àmbits en unes èpoques determinades.

Aquesta Jornada representa una continuació del darrer simposi organitzat per l'Aula Carles Riba, «Mites clàssics en la literatura catalana moderna i contemporània» (2005), i pretén d'ampliar la perspectiva d'estudi dels mites amb la presència d'especialistes en altres disciplines diferents de la filologia.

La primera intervenció, *El mite i les seves raons*, va anar a càrrec de l'antropòleg Lluís Duch. El seu objectiu era analitzar tres aspectes fonamentals dels mites: la seva lògica, la seva funció i el seu contingut. Quant al primer aspecte, partint de la base que els mites s'han transmès en forma de narració i, doncs, de text, es va tractar del paper que té el llenguatge com a mediació per construir la realitat, de la vinculació dels mites amb les formes de la societat (Ernst Cassirer) i de les diferències entre mite i ciència en tant que perspectives diverses davant la vida quotidiana. Quant al segon aspecte, Duch es va ocupar de la funció epistèmica dels mites (aprehensió de la realitat i articulació del món), de la seva funció social (orientació en el món i identitat comuna de grups) i de la seva funció antropològica (formes de plantejar les qüestions existencials). Finalment, respecte al contingut, després de resseguir la presència dels mites en molt diverses disciplines (història, geografia, religió, etc.), va assenyalar que, en el seu nucli, s'hi troba la història dels orígens (les genealogies mítiques) i que el món és l'escenari del mite.

El filòsof Jordi Sales va fer, seguidament, una intervenció dedicada als *Mites platònics sobre l'amor: entre Aristòfanes i Diotima*. Després de fer un recorregut pels processos de desmitificació i remitificació pels quals van anar passant els mites des de la Il·lustració fins a les societats modernes, Sales va abordar els mites platònics en tant que definits per una situació dramàtica dins un diàleg. Es va centrar, aleshores, en el *Convit* de Plató, del qual va destacar els dos mites sobre l'a-

mor que s'hi exposen: l'un per part d'Aristòfanes sobre la filantropia d'Eros, i l'altre per part de Sòcrates, tot recordant l'ensenyament de Diotima, sobre el naixement d'Eros. Van ser exposats sintèticament els continguts respectius de cada mite, i amb relació al segon van ser analitzats diversos dels aspectes relacionats amb l'engendrament d'Eros. Finalment, va ser posada en relleu la importància de les situacions dramàtiques i dialogals, i la necessitat d'estudiar-les en afrontar tota investigació sobre els diàlegs platònics.

La darrera intervenció del matí, *El mite eròtic i la música: el Don Giovanni de Mozart*, va anar a càrrec de Jaume Radigales. Amb relació a l'òpera de Mozart, d'entrada es va tractar de la dialèctica entre *eros* i *thanatos*, i les relacions entre música i erotisme (Kierkegaard), bo i il·lustrant-ho amb l'audició d'alguns passatges musicals de l'obra. Radigales va analitzar, després, alguns dels personatges de l'òpera: des de Don Giovanni (i el seu caràcter centrípet en tant que sempre present, físicament o no, en totes les escenes), passant per Donna Elvira i Donna Anna, fins al paper de la mort (lligada a la figura del llibertí). Tot seguit, es va ocupar del *Don Giovanni* en tant que tragèdia i de les seves diverses interpretacions. I, finalment, va ser comentada l'adaptació cinematogràfica que Joseph Losey va fer de l'òpera, tot centrant-se en algunes escenes i destacant-ne el seu component de teatralitat.

La sessió del matí es va tancar amb un debat, d'un mitja hora de durada, on sobretot es va discutir la naturalesa del concepte de mite, les seves diferències amb el de metàfora, els límits entre els mites i les contalles, i les implicacions de la definició del concepte.

Va obrir la sessió de la tarda Rosa Sala Rose amb una intervenció dedicada a *La reinterpretació d'elements de la mitologia germànica a la cosmovisió nazi*. Va partir dels dos grans corpus mitològics germànics: *El cantar dels Nibelungs* i les *Edda*, i va destacar com el seu fatalisme, que culmina en l'anomenat «Crepuscle dels déus», sintonitzà amb el pessimisme cultural burgès del segle XIX (Spengler). Tot seguit es va ocupar del paper que Wagner va tenir en la popularització de la mitologia germànica i de com hi va introduir l'element racial, com a pas previ perquè el nazisme l'adoptés com a referent ideològic; i va exposar diversos exemples de l'ús que aquesta «religió política» va fer de la mitologia (idees de la regeneració de la raça, del sacrifici col·lectiu, etc.). Finalment es va referir a l'enginyer austríac Hanns Hörbiger (1860-1931), autor del llibre *Cosmogonia glacial* (1912), en què es recullen les principals idees de la cosmovisió nazi formada a partir d'elements de la mitologia germànica.

La segona intervenció de la tarda, *Els mites en la pintura avantguardista: Remedios Varo*, va anar a càrrec de Rosa Rius. Després de repassar les poques dades biogràfiques conegudes d'aquesta pintora nascuda a Anglès el 1908, i de destacar la seva decisiva anada a París el 1937, va comentar alguns dels temes i les idees que més van interessar-la: els contraris, el doble, el buit, l'androgín, etc. Tot seguit va posar de manifest els vincles que guarden amb el surrealisme diversos dels referents mítics que presenta la seva pintura, per bé que va puntualitzar que se la pot

qualificar de surrealista bàsicament per la tècnica. Va assenyalar, d'altra banda, algunes de les tradicions mítiques en què s'inspirarà (orfisme, càbala, alquímia, fonts xineses, etc.). I, finalment, va comentar diversos dels seus quadres amb referències mítiques, com ara *Dona que surt del psicoanalista* (Èdip), *El trobador* (Apol·lo i Orfeu), *La creació de les aus* (alquímia).

Ezio Pellizer, de la Universitat degli Studi di Trieste, va tancar la sessió de la tarda amb la intervenció *Migrazione e polisemia dei miti. Babele come esempio*. Va abordar, d'entrada, el mateix concepte de mite i la seva definició (Georges Dumézil i Claude Lévi-Strauss), comparant-la amb la d'altres conceptes com llegenda i faula. Va analitzar, tot seguit, els aspectes pragmàtics dels relats mítics i dels religiosos, i després els va considerar des de la perspectiva de la semiòtica estructural. Posteriorment, va aplicar la seva anàlisi al mite de la torre de Babel narrat al *Gènesi* bíblic, bo i comparant les traduccions grega, llatina i catalana. Finalment, es va referir a Filó d'Alexandria (c 30 aC-50 dC) i a la seva interpretació alegòrica del relat de Babel. I va cloure la seva intervenció qüestionant si es podia o no considerar un mite la narració sobre la torre de Babel.

Es va generar, aleshores, un petit debat entre els assistents amb relació a alguns dels punts de les ponències de la tarda, particularment la de Rosa Sala. I Carles Miralles, com a president de l'Aula Carles Riba, va concloure finalment la Jornada tot remarcant la diversitat de perspectives des de les quals havia estat considerat el concepte de mite en les diferents intervencions i exhortant a prosseguir el seu estudi.

JORDI MALÉ